

VI. STATISTIKAALANE TEGEVUS

Aastate jooksul on Eesti Pangas rajatud hästitoimiv, nüüdisaegne, paindlik, ressursisäästlik ja rahvusvahelisi soovitusi arvestav finantssektori- ja maksebilansistatistika kogumise, töötlemise ning avaldamise süsteem. Statistikaalase tegevuse ulatusest annab tunnistust mahukas ning operatiivselt uuendatav statistikalehekülg Eesti Panga veebilehel, samuti tähelepanu, mida statistika koostamise meetodika arendamisele on pööratud Eesti Panga strateegilises arengukavas¹.

Nagu kogu Eesti Pangas, nii oli 2003. aasta ka statistikaalases tegevuses tähelepanuvääriv, kuna märgatavalt aktiveerus koostöö Euroopa Keskpangaga – tihenesid seni eksisteerinud töögruppide ja rakkerühmade kokkusaamised, algas tegevus üldmajandus-, valitsemis- ning finantssektori statistika valdkonnas. Koostöös ELi statistikainstitutsioonidega ei ole enam esiplaanil mitte niivõrd ELiga ühinemiseks vajalike nõuete täitmine, kuivõrd sisuline tegevus liikmesriikidega ühiste projektide raames.

Jätkus koostöö Euroopa Komisjoni statistikaametkonna Eurostati ning Rahvusvahelise Valuutafondiga.

OSALEMINE EUROOPA KESKPANGA STATISTIKAARENDUS- PROJEKTIDES

EKP juures tegutseb **statistikakomitee**², millel on viis töögruppi. Eesti Panga esindajad osalevad kõigis neis tööorganeis. Lisaks regulaarselt töötavaile gruppidele osaletakse ka mõnedes konkreetseid teemasid sügavuti käsitlevais rakkerühmades. Mitmete teemade puhul teevad liituvate riikide keskpangad ja EKP ka otsest koostööd. See väljendub spetsiaalselt liituvatele riikidele korraldatavate seminaride jätkumises ning nende kahepoolses nõustamises EKP statistikaga seotud küsimuste puhul.

2003. aasta üks tähtsamaid aruteluteemasid oli **pikaajalise intressimäära kriteeriumi aluse määratlemine**. Üks Euroopa Majandus- ja Rahaliiduga liitumise tingimusi on nominaalse lähenemise ehk Maastrichti kriteeriumide täitmine. Üheks selliseks on pikaajalise intressimäära kriteerium³. Reeglina peaksid intressimäärade mõõtmise aluseks olema keskvalitsuse pikaajalised võlakirjad või muud samaväärsed väärtpaberid. Kuna Eestil keskvalitsuse võlakirjade turg puudub, siis tuli leida võimalikult sobiv asendaja. Koos EKPga arutati

¹ Vt Eesti Panga strateegiline arengukava aastaiaks 2004–2006, p IV.17.

² *Statistics Committee*; STC.

³ Pikaajalised intressimäärad ei tohi olla kõrgemad kui kolme madalaima inflatsioonimääraga ELi liikmesriigi keskmine intressimäär pluss kaks protsendipunkti.

võimalust, et Eesti puhul võiks pikaajalise intressimäära kriteeriumi täitmise hindamisaluseks olla reaalsektori Eesti krooni põhiste üle viieaastase tähtajaga laenude kuukäivete põhjal arvatud intressimäär. Lõplik otsus Eesti pikaajalise intressimäära kriteeriumi hindamisaluse osas võetakse vastu 2004. a esimeses pooles.

2003. aastal algasid **ettevalmistused rahaloomeasutuste (RA) nimekirja automatiseeritud vahetamiseks Euroopa Kesk pangaga**. Rahaloomeasutuse mõiste omab EKP kogutava statistika seisukohalt olulist tähtsust. Tagamaks seda, et kogu Euroopas saadakse ühtmoodi aru, millised institutsioonid kuuluvad rahaloomeasutuste hulka, koostab ning avaldab EKP oma veebilehel nende nimekirja. Seda täiendatakse ja muudetakse vajadusel iga päev. 2003. a alguses käivitas EKP projekti, mille tulemusena hakatakse teavet RAde nimekirjas toimuvate muutuste kohta vahetama automatiseeritult. Aasta jooksul aset leidnud süsteemi testimises osalesid nii EKPSi liikmesriigid kui ka liituvad riigid. Eesti Pank läbis testid edukalt. Liituvate riikide jaoks käivitub süsteem täies mahus alates 1. maist 2004.

Maksebilansistatistika arendamise peaeesmärk on viimaseil aastail jätkuvalt olnud tagada valmisolek osalemiseks Euroopa Liidu ja rahaliidu maksebilansi koostamisel, mis tähendab eeskätt meetodikate ühtlustamist, detailsemate andmete kättesaadavuse tagamist ning kuu maksebilansside koostamist. 2003. aastal maksebilansistatistika kogumise süsteemis läbiviidud uuenduste tulemusena on maksebilansistatistika senisest märksa esinduslikum ja vastab Eurostati ning EKP nõuetele. Vastavalt meetodilistele uuendustele töötati välja äriühingute uued kvartaliaruande vormid ning reformiti 1994. aastast kasutusel olnud välistehingute aruannete süsteemi, eesmärgiga muuta see kasutajasõbralikumaks. Tänu muudatustele vastab ka kuu maksebilanss alates 2004. aastast täielikult EKP nõuetele: lisandunud on täiendavad kirjed ning riikide lõige.

2003. aastal alustati ELi **väärtpaberite keskse andmebaasi loomist**. Projektis osalevad kõik liidu senised ja tulevased liikmesriigid ning selle põhieesmärk on tõsta portfelliinvesteeringustatistika kvaliteeti. Eesti Pank määras oma esindaja andmebaasi loomisega tegelevasse töögruppi.

Täiesti uuteks valdkondadeks koostöös EKPga olid **üldmajandusstatistika ja valitsemissektori finantsstatistika**. EKP näeb riikide keskpankades valitsustest sõltumatuid kompetentseid organeid, mis on võimelised hindama valitsemissektori finantsstatistika kvaliteeti ning tagavad koostöös rahandusministeeriumi ja statistikaametiga kaks korda aastas vastava valdkonna andmete edastamise EKPlle. Üldmajandusstatistika osas algas EKP ja liituvate riikide keskpankade, sealhulgas ka Eesti Panga vaheline vastastikune majandusstatistiliste näitajate ja nende avaldamiskalendrite vahetamine.

PANGANDUS- JA MUU FINANTSSTATISTIKA

Eesti Pank ja Finantsinspeksioon teevad tihedat koostööd krediidasutuste aruandluse väljatöötamisel ja muutmisel. Muudatuste võimalikult sujuv rakendamine eeldab krediidasutuste pidevat teavitamist kavandatavate muudatuste iseloomust ja rakendamise ajast. 2003. a alguses juurutati Eesti Panga ja Finantsinspeksiooni koostöös **krediidasutuste aruandluse muutmise kava**, mis annab järjepidevalt piisavalt kaugele ettevaatavat teavet järgmise aasta jooksul toimuvaist aruandluse muudatustest. Dokumenti täiendatakse kaks korda aastas – 2003. aastal tehti seda veebruaris ja septembris. Enne aruandemuudatuste kava heakskiitmist arutatakse plaanid tavapäraselt läbi ka krediidasutuste esindajatega.

Krediidasutuste aruandluse vallas olid 2003. aastal kaks suuremat Eesti Panga algatatud projekti **maksestatistika aruandluse uuendamine ning tehinguliste ja mittetehinguliste finantsvoogude aruandluse testimine ja regulaarse aruandluse kehtestamine**.

Muutused maksestatistilises aruandluses puudutavad maksevahendite nimistu laiendamist, tehingute täpsemat kirjeldamist, pangakaartide liikide lisamist, mobiilmaksete mõiste juurutamist jmt. Krediidasutuste tehinguliste ja mittetehinguliste finantsvoogude aruandluse testimisperioodi jooksul selgitati välja probleemid

ning korrigeeriti juhendeid. 2004. aastast kehtima hakanud regulaarne aruandlus on kooskõlas nii EKP nõuetega⁴ kui ka RVFi vajadustega.

Eesti Pank kogub alates 1998. a lõpust andmeid ka Liisingühingute Liitu kuuluvailt liisingufirmadelt. Sellest ajast olid pärit ka vastavad aruandevormid. Vahepeal on aga liisinguturg jõudsalt arenenud, mistõttu 2003. a alguses otsustati asuda uuendama **liisingufirmade aruandlust**. Suurema muutuse tegid läbi bilanss ja kasumiaruanne, kus eesmärgiga muuta vorme analüütiliselt kasutajasõbralikumaks, muudeti ulatuslikult ka kirjete struktuuri. Muudes aruannetes täiendati näiteks liisinguobjektide nimekirja, lisati võimalus eristada kinnisvara arendusprojekte muust kinnisvaraga seotud liisingust jmt. Uuendatud aruannete alusel hakkasid andmed laekuma alates septembri lõpust. Vastavalt toimunud muutustele täiendati ka Eesti Panga veebilehel olevaid tabeleid ja liisingufirmadele tagasiside korras saadavat andmetabelite kogumit.

MAKSEBILANSISTATISTIKA

2003. aastal tehti maksebilansistatistika esitamise korras ja aruandluses mitmeid olulisi muudatusi. Need suurendasid Eesti maksebilansistatistika informatiivsust ja usaldusvärsust ning löid eeldused Eesti osalemiseks Euroopa Liidu maksebilansi koostamisel. Nende sammudega loodi ka kõigi osapoolte huve silmas pidades paremad eeldused analüütiliseks tööks ja juhtimisotsuste tegemiseks nii ettevõtja, riigi kui ka rahvusvahelisel tasandil.

Esimene muudatus puudutas **rahvusvaheliste maksete deklareerimise piirmäära**. Kui seni kehtinud rahvusvaheliste maksete deklareerimise ja maksebilansistatistika koostamiseks vajalike andmete esitamise korra kohaselt olid residendist makse algataja ja residendist makse saaja kohustatud deklareerima kõik rahvusvahelised maksed alates 100 000 kroonist või vastavast väärtusest välisvaluutas, siis **alates 1. juunist 2003 on deklareerimise piirmääraks 200 000 krooni**. Deklareerimine tähendab seda, et maksele antakse tehingukood ja määratakse tehingu teise osapoole residentsus.

Teine muudatus puudutas **äriühingute maksebilansialaseid küsitlusvorme**. Kuigi vormide põhilised kirjed jäid samaks, suurenes nende detailsuse aste. Olulisemad muudatused olid regionaalse vaate sissetoomine kõigi kirjete lõikes, senisest detailsem teenuste bilanss ning krediid- ja deebetkäivate lisandumine finantskonto netokirjetele.

Muudatuste tegemine sai võimalikuks tänu maksebilansistatistika integreeritud infosüsteemi BOPFACTS⁵ edukale juurutamisele. Süsteem omandati Uus-Meremaa statistikaametilt ning selle juurutamine kestis kolm aastat.

Maksebilansistatistika alases rahvusvahelises koostöös ja ühisprojektides on Eesti Panga olulisemad koostööpartnerid lisaks EKPlle ka Eurostat ja Rahvusvaheline Valuutafond. Alates 2003. aastast koostab ja avaldab Eesti Pank RVFi poolt andmelevi eristandardi⁶ raames välja töötatud riigi välisvõla kvartaliaruannet. Teist korda osaleti RVFi poolt koordineeritud rahvusvaheliste portfelliinvesteeringute uuringus, mille eesmärk on tõsta selle valdkonna statistika kvaliteeti. Osaleti ka Eurostati eestvedamisel korraldatud otseinvesteeringu-statistika pilootprojektis, mille eesmärk oli anda hinnang liituvais riikides kasutatava statistika meetodika vastavusele rahvusvaheliste nõuetele. Eesti meetodika sai kõrge hinnangu.

⁴ Nõuded tulenevad järgmisest EKP määrusest: *Regulation (EC) No 2423/2001 of the European Central Bank of 22 November 2001 concerning the consolidated balance sheet of the monetary financial institutions sector* (ECB/2001/13).

⁵ *Balance of Payments Financial Accounts, Transactions and Stocks System*; BOPFACTS.

⁶ *Special Data Dissemination Standard*; SDDS.